

БОЙОВИЙ ХОРТИНГ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Частина 1

COMBAT HORTING AND ACTIVITIES OF UKRAINIAN LAW ENFORCEMENT AUTHORITIES

ІРПІНЬ – 2021

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
ФАКУЛЬТЕТ ПІДГОТОВКИ, ПЕРЕПІДГОТОВКИ ТА ПІДВИЩЕННЯ
КВАЛІФІКАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ПОДАТКОВОЇ МІЛІЦІЇ
КАФЕДРА СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ТА ОРГАНІЗАЦІЇ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ**

***МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ***
**БОЙОВИЙ ХОРТИНГ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ
ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ**

Частина 1

**04–05 січня 2021 року
м. Ірпінь**

*Рекомендовано до друку Науково-методичною колегією
Національної федерації бойового хортингу України
(протокол від 09.01.2021 № 8).*

Науковий керівник конференції

Пашко П. В. – ректор Університету державної фіскальної служби України, доктор економічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України.

Організаційний комітет конференції

Голова оргкомітету:

Чмелюк В. В. – кандидат юридичних наук, проректор з питань підготовки кадрів податкової міліції – начальник Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України, полковник податкової міліції, учасник бойових дій.

Голова науково-методичної ради оргкомітету:

Єрмоменко Е. А. – професор кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету ДФС України, кандидат педагогічних наук, президент Національної федерації бойового хортингу України, Заслужений працівник фізичної культури і спорту України, Заслужений тренер України, майстер спорту України міжнародного класу, майор десантно-штурмових військ ЗС України, учасник бойових дій.

Заступники голови оргкомітету:

Грищук В. Л. – кандидат юридичних наук, начальник кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки, підполковник податкової міліції, учасник бойових дій;

Бухтіяров О. А. – кандидат юридичних наук, заступник начальника кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки, учасник бойових дій.

Члени оргкомітету:

Параниця С. П. – кандидат юридичних наук, професор кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки, учасник бойових дій;

Антоненко С. А. – кандидат наук з фізичного виховання та спорту, професор кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Університету ДФС України;

Бадьора С. М. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Університету ДФС України;

Гарбовський Л. А. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Університету ДФС України.

Є80 Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. 4–5 січня 2021 р. / Ірпінь : Університет ДФС України, 2021. Ч. 1. – 1419 с.

Збірник містить наукові роботи учасників конференції, дослідження з педагогіки, психології, філософії, історії, теорії і методики викладання бойового хортингу, проведені відповідно до угоди про співпрацю між Національною федерацією бойового хортингу України та Університетом державної фіскальної служби України. Матеріали представляють узагальнені результати досліджень у напрямі теоретичних та практичних аспектів удосконалення професійних компетентностей фахівців бойового хортингу у системі правоохоронних органів України.

Матеріали подаються мовою оригіналу. За достовірність фактів, статистичних та інших даних, точність формулювань і висновки несуть відповідальність автори матеріалів.

ЗМІСТ

Зубалій М. Д., Єрмоєнко Е. А., Вехтєв В. В. Реалізація завдань військово-патріотичного виховання школярів засобами бойового хортингу	10
Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг у системі підготовки курсантів і слухачів освітніх установ правоохоронних органів України	26
Учень С. М., Єрмоєнко Е. А., Зверєв А. В. Бойовий хортинг у розділі службово-бойової підготовки співробітників силових структур України	42
Тахтарова Н. О., Єрмоєнко Е. А., Буток О. В. Впровадження комплексних засобів самовиховання у системі бойового хортингу	57
Мандрик Т. В., Єрмоєнко Е. А., Карасевич С. А. Етапи підготовки спортсменів бойового хортингу та методи контролю у процесі занять	75
Нечерда В. Б., Єрмоєнко Е. А., Самонов С. М. Прийоми регуляції і саморегуляції психічних станів спортсмена бойового хортингу	91
Дерев'янку В. В., Єрмоєнко Е. А., Коломоєць Г. А. Структура і зміст навчальної дисципліни «Бойовий хортинг» для студентів і курсантів закладів вищої освіти	103
Липчанський В. О., Єрмоєнко Е. А., Зуб Р. В. Правові та психологічні основи необхідної оборони та самооборони у системі бойового хортингу	131
Невмержицький В. Л., Єрмоєнко Е. А., Вехтєв В. В. Особливості підготовки співробітників силових структур до дій в екстремальних ситуаціях спеціальними засобами бойового хортингу	150
Єрмоєнко Е. А. Основи прикладної психофізичної підготовки курсантів правоохоронних спеціальностей за методиками бойового хортингу	171
Сазонова Т. В., Каменюка О. В., Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як система емоційно-вольової підготовки кваліфікованих спортсменів	185
Самоха І. М., Єрмоєнко Е. А., Кіблицький Р. В. Важливість фізичного здоров'я для розвитку особистості спортсмена бойового хортингу	205
Шевчук В. С., Єрмоєнко Е. А., Карасевич С. А. Психологія рухових потреб спортсменів бойового хортингу	222
Дубас О. М., Єрмоєнко Е. А., Сокол Є. М. Фізична підготовка співробітників органів внутрішніх справ спеціалізованими засобами бойового хортингу	240

ПРИЙОМИ РЕГУЛЯЦІЇ І САМОРЕГУЛЯЦІЇ ПСИХІЧНИХ СТАНІВ СПОРТСМЕНА БОЙОВОГО ХОРТИНГУ

НЕЧЕРДА Валерія Борисівна

старший науковий співробітник лабораторії фізичного розвитку та здорового способу життя Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України, кандидат педагогічних наук, майстер спорту України з хортингу, голова Громадської спілки «Всеукраїнська ліга історії та культури хортингу»;

СРЬОМЕНКО Едуард Анатолійович

професор кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету ДФС України, кандидат педагогічних наук, президент Національної федерації бойового хортингу України, Заслужений працівник фізичної культури і спорту України, Заслужений тренер України, майстер спорту України міжнародного класу, майор десантно-штурмових військ Збройних Сил України, учасник бойових дій;

САМОНОВ Сергій Михайлович

член ради та PR-менеджер Київської обласної федерації бойового хортингу, суддя першої категорії.

Анотація. У даній статті проаналізовано психічні процеси спортсменів бойового хортингу, методи та форми підготовки спортсменів із застосуванням засобів сучасного національного виду спорту бойового хортингу та підходи до визначення сутності, змісту і завдань психологічної підготовки в спортивній діяльності. Розглянуто напрями психологічної підготовки і вдосконалення психічних здібностей спортсменів бойового хортингу різних вікових груп і рівня підготовленості у процесі тренувальної роботи. Виділено елементи формування бойової готовності до змагань, психологічної і функціональної підготовки спортсменів бойового хортингу до виконання завдань тренера. Пропонуються методичні рекомендації і схема розподілу навантаження на тренуваннях із загальної та спеціальної фізичної підготовки спортсменів для психологічного загартування. Показані напрями підвищення психологічної підготовки та поліпшення технічних навичок через вдосконалення вольвих якостей: наполегливості, сміливості, рішучості, самостійності, ініціативності. Надано приклади прийомів психологічного впливу щодо коригування програми фізичної, функціональної та психологічної підготовки школярів і студентів у процесі занять бойовим хортингом у спортивних секціях закладів освіти.

Ключові слова: психологічна підготовка, бойовий хортинг, психічні процеси, прийоми регуляції, методика тренування, психічні стани.

Актуальність наукового дослідження. Однозначно можна констатувати, що вся історія живої природи – це безперервний конкурс, на якому нещадно відкидається геть усе слабке і нежиттєздатне. Ми знаємо одну з найважливіших спонукальних причин цих безперестанних змін у живій природі. Її зміни, безперервний розвиток, рух вперед відбуваються в умовах жорстокої і безжальної боротьби за життя. Перемагають ті знахідки і відкриття природи, які зміцнюють і підсилюють їх володаря. В системі бойового хортингу для успішного тренування і змагання таким підсиленням є уміння управляти своїми психічними процесами [1–9; 12–27]. Знання і досконале володіння технікою прийомів бойового хортингу ще не забезпечує спортсмену перемоги над суперником. Для більш рішучих дій у спортивній сутичці необхідно мати відповідну психологічну підготовку.

Вимоги до психомоторики і психічних процесів спортсменів бойового хортингу

Відчуття (роль різних видів чутливості). Відчуття – психічні процеси відображення окремих властивостей предметів і явищ зовнішнього світу, що безпосередньо впливають на організм, внутрішні стани організму, що виникають у результаті безпосереднього впливу певних подразників на відповідні органи чуття, тобто рецепторні апарати аналізаторів.

У бойовому хортингу основну роль грають м'язово-рухові (кінестезичні) відчуття, які виникають у результаті діяльності м'язово-рухового аналізатора, що включає в себе ряд рецепторів. М'язові і сухожилльні рецептори при подразненні дають відчуття м'язового тону при русі. Суглобові рецептори при подразненні дають відчуття напрямку, форми і тривалості руху. У спортсменів бойового хортингу високого класу в результаті систематичних тренувань і змагань у значній мірі підвищується чутливість і модальність (вибірковість) м'язово-рухового аналізатора, що дає їм можливість тонко диференціювати рухові, вестибулярні, тактильні та інші відчуття.

В процесі багаторічних занять у спортсмена бойового хортингу розвивається тонке почуття удару і кидка, відчуття дистанції, відчуття атаки противника [10; 11]. Поступово розвивається чутливість всього шкірного покриву тіла, відчувається зміна повітряних теплових потоків або теплового поля. У спеціальних тренувальних методиках розвиток таких здібностей цілеспрямовано здійснюється в поштовхах руками з поступовим відключенням зорового аналізатора. Вважається, що в міру тренуваності тактильна чутливість трансформується в енергетичну чутливість тіла, аналізаторами якої є біологічно активні точки або точки акупунктури.

Велике значення в практичній діяльності спортсменів бойового хортингу має зоровий аналізатор, який у досвідчених спортсменів тримає у фокусі уваги все тіло противника, відзначаючи найменші зміни в положенні його частин, що дозволяє йому випереджати ті чи інші дії [28–37]. Спортсмен має знати особливості свого зору і зору противника, а саме наявність мертвих зон, в яких чутливість зорового аналізатора різко знижується. Слуховий аналізатор також значною мірою сприяє оптимальному проведенню сутички. Якщо спортсмен чує подих свого супротивника, то він може використовувати фазу самого початку вдиху, коли енергетичні здатності організму знижені, і раціонально скористатися для нанесення удару даним моментом.

Спеціалізовані сприйняття спортсмена бойового хортингу

Сприйняття характеризуються процесом відображення в свідомості людини предметів і явищ, в ході яких відбувається впорядкування і об'єднання окремих відчуттів в цілісні образи предметів і подій. У процесі занять бойовим хортингом відбувається розвиток такої важливої характеристики сприйняття, як константність, яка дозволяє зберігати постійне зорове сприйняття противника при зміні його положення на хорті. Завдяки конвергенції виникають м'язово-рухові відчуття, що дають інформацію про пересування противника, який в даний момент є об'єктом сприйняття. Взаємодія рухового аналізатора із зоровим, слуховим, вестибулярним, тактильним, руховим обумовлює у спортсмена особливі комплексні сприйняття часу – простору.

Пам'ять та ідеомоторика. У бойовому хортингу ідеомоторне тренування використовується постійно і воно тісно пов'язане зі статичними і динамічними методами медитації. Адепти бойового хортингу розуміють, що перш, ніж виконати складно-координаційну рухову дію, необхідно запам'ятати і подумки відтворити її зорово-руховий образ. Таким чином, в основі ідеомоторного тренінгу лежить ідеомоторний акт – процес, при якому здійснюється перехід уявлення про рух у реальне виконання цього руху. В основі ж ідеомоторного акту закладені рухові образи-уявлення про рухи. Ідеомоторне тренування знайшло широке застосування в бойовому хортингу. Включення ідеомоторного тренування в систему підготовки класного спортсмена може сприяти вдосконаленню його швидкісно-силових якостей і технічної оснащеності.

Антиципація в бойовому хортингу. Антиципація (передбачення, попередження) має універсальне значення, але особливо ця якість необхідна в екстремальних видах діяльності,

дозволяючи функціонувати з просторово-тимчасовим випередженням [38–52]. У бойовому хортингу когнітивно-регуляторні механізми антиципації можуть проявлятися в неусвідомлюваних реакціях рефлексивного управління. Таким чином, в основі антиципації закладена еталонна програма рефлексивного управління та забезпечення адекватного реагування на всі дії противника.

Мислення. Безпосередньо в практиці бойового хортингу мислення, як процес пізнавальної діяльності, має істотне значення, дозволяючи спортсмену осмислювати і усвідомлювати свої дії. В процесі змагальної боротьби значну роль відіграє оперативне мислення, як підструктура практичного інтелекту спортсмена, сприяючи адекватності та швидкості при вирішенні практичних ситуацій. Інтуїтивне мислення характеризується ще більшою швидкістю протікання розумових операцій і мінімальною їх усвідомленістю, реалізуючись часом у проведенні абсолютно несподіваного та оригінального прийому, своєрідного рухового інсайта (осаяння).

Увага. Значення уваги, як спрямованості і зосередженості діяльності спортсмена в даний момент часу на конкретному об'єкті, в екстремальних видах діяльності, яким є бойовий хортинг, важко переоцінити. Вибірковість і стійкість уваги під час проведення сутички проявляються в концентрації на головному об'єкті, яким зараз є противник [53–66]. Обсяг уваги виражається в кількості усвідомлюваних об'єктів: противник, простір хорту (змагального майданчика або його частини), найближча зона за хортом, свій внутрішній стан.

Типові психічні стани спортсменів бойового хортингу та шляхи їх регуляції

Психічні стани відображають всю гаму внутрішніх і зовнішніх, суб'єктивних і об'єктивних умов життєдіяльності, актуальних для людини в даний момент часу. Вони класифікуються за такими чинниками, що відображають їх істотні ознаки: за переважанням у структурі, за ознакою ставлення до певного виду діяльності, за тимчасовим відношенням до діяльності, за напруженістю психічних функцій, за спрямованістю переживань тощо.

Тренувальні психічні стани спортсменів бойового хортингу

На тренуванні спортсмен може перебувати в самих різних психічних станах, як бажаних: зосередженість, уважність, захопленість, азартність, піднесеність, завзятість, рішучість, мобілізованість; так і небажаних: неуважність, апатія, невпевненість, агресивність, боязкість тощо.

Створення у спортсмена бойового хортингу сприятливого психічного стану, що забезпечує якісний рівень тренування, є конкретним завданням психологічної підготовки. Досягнутий актуальний психічний стан може носити тимчасовий характер. Стабілізуючись, актуальний стан має тенденцію до переходу в домінуючий психічний стан, який, зберігаючись, тривалий час, на базі стійких відносин визначає властивості особистості, що становлять суть спортивного характеру.

За рівнем напруженості психічних функцій стан спортсмена бойового хортингу може коливатися в досить широких межах від оптимального функціонування до стресу і фрустрації. У зв'язку з цим слід зазначити, що одним з найважливіших чинників забезпечення ефективності діяльності спортсмена є рівень психічної напруги [67–79]. При цьому в цілісному процесі психічної регуляції діяльності особистості можна спостерігати три її головні компоненти: інтелектуальний, емоційний і вольовий. Не випадково в підготовці спортсменів бойового хортингу високої кваліфікації поряд з фізичними, технічними, тактичними компонентами підготовки, значне місце займають вольова і психічна підготовка. Однак, такий поділ у достатній мірі є умовним, оскільки ні розум, ні почуття не можна виокремити з цілого. При цьому, з огляду на всю важливість інтелектуального компонента, принципове значення для ефективності діяльності спортсмена мають особливості взаємодії і взаємовпливу емоційного і вольового компонентів. Психічне напруження проявляється на тренуванні і в змаганнях. Напруга в тренувальному процесі пов'язана, головним чином, з необхідністю виконувати все більш зростаюче фізичне навантаження. В екстремальних умовах змагань до нього додається психічне напруження, що диктується метою досягнення

певного результату. Умовно напругу в тренуванні можна назвати процесуальною, а в змаганні – результативною. Зазвичай вони проявляються не тільки в діяльності, але і до неї, тією різницею, що процесуальне напруження виникає безпосередньо перед тренуванням, а результативне може виникати задовго до змагання.

Відомо, що стан психічного напруження, так само як – фізичної втоми, який чередується з відпочинком, є засобом досягнення фази суперкомпенсації, тобто – метою спортивного тренування. Однак, ті супернавантаження, які використовуються в сучасному бойовому хортингу вищих досягнень, можуть привести до перевтоми, психічної напруженості, тобто до зниження функцій організму, що може розглядатися як негативний фактор. Якщо розглядати тренувальний процес з бойового хортингу як педагогічний процес управління станами спортсмена із замкнутою петлею зворотного зв'язку, то дуже важливим компонентом тут є система контролю [80–94]. При управлінні психічним станом такий контроль прийнято називати психодіагностикою. Виходячи з того, що після великих навантажень психіка спортсмена відновлюється довше інших функцій, на перший план виходить знання тренером ознак психічного перенапруження: нервозність, порочна стеничність, стомлюваність, і визначає загальні і специфічні для кожної стадії ознаки.

Змагальні і передзмагальні психічні стани спортсменів бойового хортингу

Зазвичай виділяють наступні характеристики динаміки передзмагальної і змагальної психічної напруги: стартова байдужість (СБ), бойова готовність (БГ), стартова лихоманка (СЛ), стартова апатія (СА).

Стартова байдужість означає, що спортсмен досить спокійний, і це пояснюється тим, що майбутні змагання не представляють для нього особливої значущості, рівня його підготовленості цілком достатньо для перемоги. Вважається, що стартова байдужість не може сприяти прояву резервних можливостей організму, які розкриваються тільки завдяки екстраординарним психічним станам. Тому стан стартової байдужості визначається як несприятливий.

Стан бойової готовності є оптимальним, тому що забезпечує гармонію всіх функцій організму, коли можливий прояв його резервів. Зрозуміло, що підведення спортсмена в такому стані до моменту старту вимагає величезної психопедагогічної майстерності тренера. Але, навіть при філігранному підведенні спортсмена до конкретного змагання тренер має бути готовий до виникнення непрогнозованих негативних факторів, які можуть значною мірою знизити стан бойової готовності. Це можуть бути різні організаційні витрати, а також безпосередні впливи психологічного плану.

Психічне напруження, зростаючи, може перейти в психічну напруженість і спортсмен потрапляє в стан, званий **стартовою лихоманкою** (СЛ), який характеризується дисгармонією функцій і систем, що забезпечують діяльність, спостерігається падіння енергетичних можливостей. У цьому стані результат сутички зовсім не передбачуваний, хоча значно більше шансів, що він буде негативним. Цілком зрозуміло, що стан стартової лихоманки є небажаним.

Слід зазначити, що неконтрольований стан стартової лихоманки може привести до різкого падіння психічної напруги і переходу в надзвичайно небезпечний стан, який практично не піддається корекції і званий **стартовою апатією** (СА).

Прийоми регуляції і саморегуляції станів спортсмена бойового хортингу

Переконання і навіювання є основними методами психолого-педагогічного впливу. Переконання і навіювання – це вплив на спортсмена ззовні. Їх завдання не тільки створювати необхідні відносини і стани, спонукати до дій – безпосередніх або відстрочених, викликати переживання або вольові зусилля тут же або якийсь час опісля, а й закладати основу для самопереконання і самонавіювання. Вплив ззовні формує, вдосконалює і коригує систему саморегуляції [95–99]. Виховання і самовиховання в бойовому хортингу настільки тісно переплетені, що розділити їх можна тільки умовно, на: лекції та бесіди для спортсменів; непряме навіювання; гетеротренінг і релаксація; викликаний відпочинок.

Способи саморегуляції можуть бути класифіковані за різними схемами і принципами. Запропонована класифікація базується на тому, що свідома саморегуляція – це контроль і зміна змісту і спрямованості свідомості. Тому найвірнішим принципом треба визнати облік об'єктів свідомості. При грубому обліку об'єктів свідомості їх можна розділити на дві групи: зовнішні і внутрішні. Зовнішні – це все різноманіття навколишнього світу людини. Внутрішні – це наше «Я». Кожна людина створює концепцію свого «Я», яка завжди Троїста: це «Я» фізичне; «Я» духовне; «Я» соціальне. Складні переживання, що виникають у процесі відображення і самоврядування кожної з цих складових «Я», є великою частиною процесу саморегуляції. Звідси чотири групи способів саморегуляції психічних станів спортсменів бойового хортингу: відключення-перемикання; контроль і регуляція тону м'язів і скелетної мускулатури, темпу рухів і мови, спеціальні дихальні вправи; сюжетні вистави і уяви, самонавіювання; варіювання цілепокладанням.

Психорегулювальні засоби відновлення в тренувальному процесі з бойового хортингу

Найбільш ефективними методами психореабілітації, які отримали позитивну оцінку спортсменів бойового хортингу при добровільному виборі та участі в наших сеансах протягом багатьох років, з'явилися: викликаний відпочинок і гіпноз (з використанням спеціальних текстів навіювань), а також їх різновиди: вербально-музична психорегуляція, сеанси перед сном і психобіоенергетичний транс.

Висновок. Таким чином, можна зробити висновки, що удосконалення в аспекті психологічної підготовки направлене на поліпшення сенсомоторної координації, швидкості і точності рухових дій спортсменів бойового хортингу в умовах критичного дефіциту часу, в незнайомій або незвичній обстановці. Метою психорегуляції спортсменів бойового хортингу є: формування психологічної готовності до ведення сутички з оптимальними енерговитратами; стабілізацію високого рівня розвитку психіки в небезпечній ситуації сутички і подолання гальмівної (імпульсивної) поведінки спортсмена бойового хортингу в небезпечній ситуації; досягнення стану адаптованості до будь-яких впливів екстремальних факторів; подолання комплексу індивідуальних та групових гальмівних психологічних механізмів і бар'єрів у взаємодії спортсменів на хорті; прийняття правильних рішень і їх подальша реалізація за допомогою навичок і умінь в бойових ситуаціях; розвиток антиципуючих (випереджальних) реакцій, заснованих на ймовірному прогнозуванні в ході реальних ситуацій сутички; розвиток здатності до інтенсивності переміщення і стійкості уваги, точності просторового сприйняття, обсягу поля зору, оцінки часу і цілого комплексу інших якостей, здатних підвищити бойову готовність спортсмена під час проведення головних сутичок.

Подальша робота в цьому напрямі планується з метою поліпшення культури психічної діяльності, стабільних навичок самоконтролю та психічної саморегуляції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антоненко С. А. Підготовка професійних захисників України у системі бойового хортингу / С. А. Антоненко, Е. А. Єрьоменко, В. Л. Гришук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 52–62.
2. Бабенко О. Г. Бойовий хортинг – провідник оборонного звичаю та філософії відданого українського воїнства / О. Г. Бабенко, Е. А. Єрьоменко, В. В. Вехтев // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 569–593.
3. Биченко Є. Л. Бойовий хортинг у формуванні готовності учнів старшого шкільного віку до служби в Збройних Силах України / Є. Л. Биченко, Е. А. Єрьоменко, С. А. Карасевич // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 703–717.
4. Близнюк О. В. Духовно-моральна вихованість і гуманістичне спрямування системи бойового хортингу / О. В. Близнюк, Е. А. Єрьоменко, Р. В. Кіблицький // Бойовий хортинг та діяльність

правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 854–872.

5. Бова В. В. Призначення бойового хортингу як національного професійно-прикладного виду спорту і бойового мистецтва української нації / В. В. Бова, В. С. Масленников, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 938–953.

6. Богдан О. М. Функціональна та професійно-прикладна підготовка курсантів до служби у правоохоронних органах за методикою бойового хортингу / О. М. Богдан, Е. А. Єрмоєнко, У. В. Рамазанова // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 954–968..

7. Бондарчук В. В. Бойовий хортинг як засіб формування професійно-прикладних якостей курсантів і працівників силових структур / В. В. Бондарчук, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Чмелюк // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 188–200.

8. Будзихівський В. А. Бойовий хортинг і методичні підходи до організації самовиховання спортсменів / В. А. Будзихівський, Е. А. Єрмоєнко, А. А. Ребриня // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 982–998.

9. Буток О. В. Бойовий хортинг і здоров'я людини / О. В. Буток, Е. А. Єрмоєнко, В. Е. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 564–575.

10. Бухтіяров О. А. Бойовий хортинг як система підготовки українського професійного воїна-патріота / О. А. Бухтіяров, Е. А. Єрмоєнко, В. Л. Гришук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 126–139.

11. Вехтев В. В. Бойовий хортинг у військовому мистецтві / В. В. Вехтев, Е. А. Єрмоєнко, А. В. Тішин // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 827–840.

12. Вознюк М. Г. Принципи проведення занять і характеристика фізичних вправ бойового хортингу для співробітників правоохоронних структур / М. Г. Вознюк, Е. А. Єрмоєнко, К. М. Кукушкін // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. міжнар. наук.-практ. конфер., 4–5 січня 2021 р., Ірпінь / Мін-во фінансів України, Ун-т держ. фіскальної служби України, Фак-т підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції, Каф. спец. дисциплін та організації професійної підготовки ; наук. кер. П. В. Пашко ; голова оргком. Е. А. Єрмоєнко [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 300–316.

13. Гарбовський Л. А. Бойовий хортинг і методика викладання у закладах вищої освіти / Л. А. Гарбовський, Е. А. Єрмоєнко, В. Л. Гришук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 155–173.

14. Гречана Л. О. Бойовий хортинг у системі початкової школи закладів загальної середньої освіти / Л. О. Гречана, Е. А. Єрмоєнко, С. М. Солодько // Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення : матер. міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. 28–29 травня 2020 р. / Мін-во освіти і науки України, Держ. наук. установа «Інститут модернізації змісту освіти», [та ін.]. – Київ, 2020. – С. 554–563.

15. Гречаний О. М. Методика викладання бойового хортингу в процесі гурткової роботи у закладах загальної середньої освіти / О. М. Гречаний, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 251–262.

16. Гришук В. Л. Бойовий хортинг як засіб професійно-прикладної підготовки правоохоронців до виконання службово-бойових завдань з протидії контрабанді у районах здійснення операції об'єднаних сил / В. Л. Гришук, Е. А. Єрмоєнко, О. А. Бухтіяров // Протидія незаконному переміщенню товарів в районах здійснення Операції об'єднаних сил : тези допов. наук.-практ.

семінару, 15 травня 2020 р. м. Ірпінь / Державна фіскальна служба України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 59–73.

17. Грищук В. Л. Бойовий хортинг як засіб професійно-прикладної, функціональної підготовки студентів, курсантів і слухачів спеціалізованих закладів вищої освіти та співробітників правоохоронних органів / В. Л. Грищук, Е. А. Єрьоменко // Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення : матер. міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. 28–29 травня 2020 р. / Мін-во освіти і науки України, Держ. наук. установа «Інститут модернізації змісту освіти», [та ін.]. – Київ, 2020. – С. 537–544.

18. Демчук С. Р. Чинники здорового способу життя студентів і курсантів, які займаються бойовим хортингом / С. Р. Демчук, Е. А. Єрьоменко, В. Е. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. міжнар. наук.-практ. конфер., 4–5 січня 2021 р., Ірпінь / Мін-во фінансів України, Ун-т держ. фіскальної служби України, Фак-т підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції, Каф. спец. дисциплін та організації професійної підготовки ; наук. кер. П. В. Пашко ; голова оргком. Е. А. Єрьоменко [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 218–233.

19. Довгань Н. Бойовий хортинг як інструмент соціалізації студентів закладів вищої освіти / Н. Довгань, Е. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 177–186.

20. Єрьоменко В. Е. Медико-біологічні, психолого-педагогічні та соціокультурні аспекти здоров'я спортсменів бойового хортингу / В. Е. Єрьоменко, І. Р. Ільницький, Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 622–633.

21. Єрьоменко В. Е. Медико-педагогічний контроль за показниками адаптації та фізіологічні особливості дозування навантаження спортсменів бойового хортингу / В. Е. Єрьоменко, Л. М. Кассем, Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 353–366.

22. Єрьоменко В. Е. Медичний супровід у процесі тренування з бойового хортингу та показники фізіологічних адаптивних функцій організму спортсменів студентського віку / В. Е. Єрьоменко, Р. В. Кіблицький, Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 607–621.

23. Єрьоменко В. Е. Стоматологічний супровід та особливості використання спортивних кап спортсменами бойового хортингу під час тренувань і змагань / В. Е. Єрьоменко, І. Р. Ільницький, Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. міжнар. наук.-практ. конфер., 4–5 січня 2021 р., Ірпінь / Мін-во фінансів України, Ун-т держ. фіскальної служби України, Фак-т підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції, Каф. спец. дисциплін та організації професійної підготовки ; наук. кер. П. В. Пашко ; голова оргком. Е. А. Єрьоменко [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 317–336.

24. Єрьоменко Е. А. Бойовий хортинг – професійно-прикладний вид спорту правоохоронних органів України : монографія / Е. А. Єрьоменко ; Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України, Національна федерація бойового хортингу України. – К : ГС «НФБХУ», 2020. – 203 с.

25. Єрьоменко Е. А. Бойовий хортинг – виховна система школярів України / Е. А. Єрьоменко, О. М. Гречаний // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 240–251.

26. Єрьоменко Е. А. Бойовий хортинг у програмі позааудиторних занять із загальнофізичної підготовки, виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів / Е. А. Єрьоменко, В. В. Вехтев // Наукові записки. Серія : Педагогічні науки. – 2020. – Вип. 190. – С. 66–75.

27. Єрьоменко Е. А. Бойовий хортинг у школі : монографія / Е. А. Єрьоменко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2021. – 240 с.

28. Єрьоменко Е. А. Бойовий хортинг як ефективний засіб військово-патріотичного виховання школярів і студентів / Е. А. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 31–39.

29. Єрьоменко Е. А. Бойовий хортинг як засіб виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів закладів вищої освіти / Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 215–225.

30. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як засіб військово-патріотичного виховання старшокласників / Е. А. Єрмоєнко, К. М. Кукушкін // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 273–287.
31. Єрмоєнко Е. Бойовий хортинг як засіб оптимізації функціональної підготовки студентів і курсантів спеціалізованих закладів вищої освіти та співробітників правоохоронних органів / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 19–33.
32. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як засіб прикладної психофізичної підготовки курсантів правоохоронних спеціальностей відомчих закладів вищої освіти / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 128–138.
33. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як засіб професійно-психологічної підготовки співробітників правоохоронних органів України : монографія / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України, Нац. федерація бойового хортингу України. – К : ГС «НФБХУ», 2020. – 138 с.
34. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як система формування готовності співробітників правоохоронних органів до дій в екстремальних ситуаціях / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 110–128.
35. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як чинник формування військово-патріотичних здібностей, фізичної культури та основ здоров'я учнівської молоді / Е. А. Єрмоєнко, І. В. Кузора // *Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць*. К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2020. Вип. 8 (128) 20. С. 61–69.
36. Єрмоєнко Е. Витоки та історія розвитку бойового хортингу в Україні і за кордоном / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 55–70.
37. Єрмоєнко Е. А. Виховання фізичних якостей у бойовому хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Київ : ГС «ВФХ», 2019. – 438 с.
38. Єрмоєнко Е. А. Виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів у процесі занять бойовим хортингом / Е. А. Єрмоєнко // *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15 «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / Фізична культура і спорт/»*. – 2019. – Вип. 10 (118). – 2019. – С. 49-56.
39. Єрмоєнко Е. А. Виховна система бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 9. – С. 156–171.
40. Єрмоєнко Е. А. Виховний потенціал бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 360 с.
41. Єрмоєнко Е. А. Виховний потенціал та філософська основа бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 147–157.
42. Єрмоєнко Е. А. Військово-прикладний і бойовий хортинг у системі професійної підготовки допризовної молоді, військовослужбовців та правоохоронців / Е. А. Єрмоєнко, С. С. Полторацький // Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення : матер. міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. 28-29 травня 2020 р. / Мін-во освіти і науки України, Держ. наук. установа «Інститут модернізації змісту освіт», [та ін.]. – Київ, 2020. – С. 527–533.
43. Єрмоєнко Е. Всесвітнє українське земляцтво та діаспора у сприянні розвитку бойового хортингу / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 56–79.
44. Єрмоєнко Е. А. Значимість цінностей фізичної культури та основ здоров'я для студентів і курсантів, які займаються бойовим хортингом. *Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць*. К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2019. Вип. 11 (119) 19. С. 71–79.
45. Єрмоєнко Е. А. Кваліфікаційна система бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України, Національна федерація бойового хортингу України. – К : ГС «НФБХУ», 2020. – 155 с.

46. Єрмоєнко Е. А. Комплексне використання потенціалу бойового хортингу для забезпечення національної безпеки України в умовах зовнішньої агресії / Е. А. Єрмоєнко // Актуальні проблеми забезпечення національної безпеки та спрощення процедур міжнародної торгівлі : зб. тез IV наук.-практ. інтернет-конфе., 25-31 травня 2020 р., м. Ірпінь – м. Хмельницький / Мін-во фінансів України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – Хмельницький : Науково-дослідний центр митної справи, 2020. – С. 18–23.
47. Єрмоєнко Е. А. Концепція розвитку бойового хортингу в системі освіти України : монографія / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України, ГС «Національна федерація бойового хортингу України. – К.: ГС «НФБХУ», 2020. – 122 с.
48. Єрмоєнко Е. Медико-біологічні та морфофункціональні особливості бойового хортингу у процесі виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 112–121.
49. Єрмоєнко Е. Медико-фізіологічні чинники самоконтролю за фізичним навантаженням на тренуваннях з бойового хортингу у процесі виховання фізичної культури студентів / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 127–138.
50. Єрмоєнко Е. А. Методика викладання бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 890 с.
51. Єрмоєнко Е. А. Методична розробка програми позакласної роботи з бойового хортингу в школі для дітей 11 років : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2021. – 119 с.
52. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з бойового хортингу для позашкільних навчальних закладів : монографія / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Ун-т ДФС України, [та ін.]. – К. : ПАЛИВОДА А. В., 2020. – 521 с.
53. Єрмоєнко Е. А., & Вехтев В. В. (2021). НАУКОВО-ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИХОВАННЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ОСВОЄННЯ ОЗДОРОВЧИХ ЦІННОСТЕЙ БОЙОВОГО ХОРТИНГУ ШКОЛЯРАМИ І СТУДЕНТАМИ. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки, (192), 67-76. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2021-1-192-67-76>.
54. Єрмоєнко Е. А. Організація тренувальної діяльності з бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 262 с.
55. Єрмоєнко Е. А. Основоположні принципи бойового хортингу. *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць*. К. : Паливода А. В. 2018. Вип. 9. С. 22–31.
56. Єрмоєнко Е. А. Особливості самовиховання в бойовому хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 40–55.
57. Єрмоєнко Е. А. Особливості фізичної і психологічної підготовки та формування професійних якостей курсантів і працівників правоохоронних органів засобами бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Протидія незаконному переміщенню товарів в районах здійснення Операції об'єднаних сил : тези допов. наук.-практ. семінару, 15 травня 2020 р. м. Ірпінь / Державна фіскальна служба України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 39–42.
58. Єрмоєнко Е. А. Планування та організація позакласної роботи з бойового хортингу в школі для дітей 10–11 років : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2021. – 119 с.
59. Єрмоєнко Е. А. Психічні процеси в бойовому хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 63–72.
60. Єрмоєнко Е. А. Робоча програма навчально-тренувальних занять з бойового хортингу : метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Ін-т модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 84 с.
61. Єрмоєнко Е. А. Система фізичного виховання спортсменів бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 187–205.
62. Єрмоєнко Е. А. Тактика бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 462 с.

63. Єрмоєнко Е. А. Теоретико-методичні засади виховання наполегливості в молодших школярів у процесі занять бойовим хортингом : монографія / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Ін-т проблем виховання НАПН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 191 с.
64. Єрмоєнко Е. А. Технічна підготовка спортсмена бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 652 с.
65. Єрмоєнко Е. А. Тренувальні засоби системи бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2021. – 668 с.
66. Єрмоєнко Е. А. Удосконалення професійних компетентностей тренера-викладача з бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2021. – 274 с.
67. Єрмоєнко Е. Філософія бойового хортингу / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 82–104.
68. Єрмоєнко Е. А. Фізична підготовка спортсмена бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 455 с.
69. Єрмоєнко Е. А. Фізичне самовдосконалення особистості підлітків, які займаються бойовим хортингом / Е. А. Єрмоєнко, С. А. Бабурнич // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 377–385.
70. Єрмоєнко Е. Формування фізичної культури та цінностей здорового способу життя студентської молоді як передумова спортивних успіхів у бойовому хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 261–274.
71. Єрмоєнко Е. А. Хортинг – виховна система особистості : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во фінансів України, Ун-т ДФС України. – К. : Паливода А. В., 2020. – 627 с.
72. Єрмоєнко Е. А. Хортинг – національний вид спорту України: метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2014. – 1064 с.
73. Єрмоєнко Е. А. Хортинг у житті школяра : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2021. – 500 с.
74. Зуб Р. В. Бойовий хортинг та його духовно-виховне призначення / Р. В. Зуб, Е. А. Єрмоєнко, С. А. Карасевич // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 873–893.
75. Каменюка О. В. Бойовий хортинг як осередок козацьких військових традицій української нації / О. В. Каменюка, Е. А. Єрмоєнко, С. А. Карасевич // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 594–606.
76. Карасевич С. А. Бойовий хортинг як засіб морально-етичного виховання особистості / С. А. Карасевич, Е. А. Єрмоєнко, В. Р. Біла // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 346–357.
77. Карасевич С. А. Дитячо-юнацька програма оздоровчих занять з бойового хортингу для школярів : метод. посіб. / С. А. Карасевич, М. М. Дорошенко, Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2021. – 188 с.
78. Кіблицький Р. В. Бойовий хортинг: концептуальні засади розвитку і популяризації в Україні / Р. В. Кіблицький, Е. А. Єрмоєнко, А. В. Тишин // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 502–514.
79. Ковальов С. В. Впровадження методу функціонального тренування системи бойового хортингу у програму фізичної підготовки співробітників правоохоронних органів України / С. В. Ковальов, Е. А. Єрмоєнко, С. С. Полторацький // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 423–443.
80. Кравчук А. І. Роль військово-шефської роботи та національно-патріотичного виховання юних спортсменів бойового хортингу шкільного віку / А. І. Кравчук, Е. А. Єрмоєнко, С. А. Карасевич // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф.,

- 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 750–765.
81. Кузора І. В. Військово-патріотична програма бойового хортингу / І. В. Кузора, Е. А. Єрьоменко, В. В. Вехтев // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 840–852.
82. Кукушкін К. М. Методика військово-патріотичного виховання школярів у процесі занять бойовим хортингом / К. М. Кукушкін, Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 6–14.
83. Литвиненко А. М. Бойовий хортинг – комплексна система фізичного виховання особистості / А. М. Литвиненко, Е. А. Єрьоменко, В. Е. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 403–422.
84. Митрофанов О. С. Бойовий хортинг: характеристика та аналіз рухового досвіду спортсменів у процесі тренувальної роботи / О. С. Митрофанов, А. М. Митрофанова, Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 718–733.
85. Мірчев Д. В. Система бойового хортингу як бойова культура української нації та засіб підготовки кваліфікованих захисників України / Д. В. Мірчев, Е. А. Єрьоменко, В. В. Вехтев // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. міжнар. наук.-практ. конфер., 4–5 січня 2021 р., Ірпінь / Мін-во фінансів України, Ун-т держ. фіскальної служби України, Фак-т підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції, Каф. спец. дисциплін та організації професійної підготовки ; наук. кер. П. В. Пашко ; голова орком. Е. А. Єрьоменко [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 5–68.
86. Пашко П. В. Бойовий хортинг у професійній системі функціональної підготовки курсантів правоохоронних спеціальностей у закладах вищої освіти / П. В. Пашко, В. В. Чмелюк, Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. міжнар. наук.-практ. конфер., 4–5 січня 2021 р., Ірпінь / Мін-во фінансів України, Ун-т держ. фіскальної служби України, Фак-т підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції, Каф. спец. дисциплін та організації професійної підготовки ; наук. кер. П. В. Пашко ; голова орком. Е. А. Єрьоменко [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 9–25.
87. Петрочко Ж. Бойовий хортинг як засіб виховання патріотизму у школярів і студентів / Ж. Петрочко, Е. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 34–45.
88. Петрочко Ж. В. Хортинг – школа сили і честі юного українця : метод. посіб. / Ж. В. Петрочко, Е. А. Єрьоменко ; Мін-во освіти і науки України, Мін-во молоді та спорту України, Нац. академія педагогічних наук України, Ін-т проблем виховання. – К. : Паливода А. В., 2016. – 544 с.
89. Полторацький С. С. Бойовий хортинг у впровадженні воїнських традицій українського народу / С. С. Полторацький, Е. А. Єрьоменко, В. Е. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 538–550.
90. Присяжнюк С. Бойовий хортинг та проблема активного відпочинку спортсменів у різні вікові періоди / С. Присяжнюк, Е. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 206–218.
91. Роханський В. М. Бойовий хортинг та оцінювання рівня професійно-прикладної підготовленості співробітників силових структур України / В. М. Роханський, Е. А. Єрьоменко, С. А. Карасевич // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 482–492.
92. Сибільов А. О. Професійні особливості затримання правопорушників та застосування силових прийомів бойового хортингу співробітниками Національної поліції України / А. О. Сибільов, Е. А. Єрьоменко, С. С. Дуплій // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 526–543.
93. Сокол Є. М. Бойовий хортинг як явище традиційної військово-бойової культури українського народу / Є. М. Сокол, Е. А. Єрьоменко, В. П. Кривенко // Бойовий хортинг та діяльність

правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 805–823.

94. Степура Т. М. Бойовий хортинг як засіб формування специфічних психічних властивостей співробітників правоохоронних органів / Т. М. Степура, Е. А. Єрмоєнко, О. В. Буток // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 173–188.

95. Терен А. А. Особливості та методичні принципи викладання навчальної дисципліни «Бойовий хортинг» у системі вищої освіти / А. А. Терен, Е. А. Єрмоєнко, С. А. Бабурнич // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. міжнар. наук.-практ. конфер., 4–5 січня 2021 р., Ірпінь / Мін-во фінансів України, Ун-т держ. фіскальної служби України, Фак-т підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції, Каф. спец. дисциплін та організації професійної підготовки ; наук. кер. П. В. Пашко ; голова орком. Е. А. Єрмоєнко [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 111–137.

96. Федорченко Т. Є. Бойовий хортинг і методика проведення занять в умовах здоров'язберігальної педагогіки / Т. Є. Федорченко, Е. А. Єрмоєнко, В. Е. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 695–713.

97. Чмелюк В. В. Формування і вдосконалення професійних компетентностей співробітників правоохоронних органів засобами бойового хортингу / В. В. Чмелюк, В. Р. Біла, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. міжнар. наук.-практ. конфер., 4–5 січня 2021 р., Ірпінь / Мін-во фінансів України, Ун-т держ. фіскальної служби України, Фак-т підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції, Каф. спец. дисциплін та організації професійної підготовки ; наук. кер. П. В. Пашко ; голова орком. Е. А. Єрмоєнко [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 26–41.

98. Шаповал М. В. Бойовий хортинг як шлях українського воїна / М. В. Шаповал, Е. А. Єрмоєнко, С. А. Карасевич // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 910–923.

99. Щербина В. В. Медико-біологічні вимоги до психомоторики і психічних процесів спортсменів бойового хортингу / В. В. Щербина, Е. А. Єрмоєнко, В. Е. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2021. – Ч. 3. – С. 1013–1023.

Necherda V. B., Yeromenko E. A., Samonov S. M.

Methods of regulation and self-regulation of mental states of a combat horting athlete

***Abstract.** This article analyzes the mental processes of combat horting athletes, methods and forms of training athletes using modern national sport of combat horting and approaches to determining the nature, content and objectives of psychological training in sports. The directions of psychological training and improvement of mental abilities of combat horting athletes of different age groups and level of readiness in the process of training work are considered. Elements of formation of combat readiness for competitions, psychological and functional preparation of athletes of combat horting to performance of tasks of the trainer are allocated. Methodical recommendations and the scheme of distribution of loading at trainings on the general and special physical training of sportsmen for psychological hardening are offered. The directions of increase of psychological preparation and improvement of technical skills through improvement of volitional qualities are shown: persistence, courage, determination, independence, initiative. Examples of methods of psychological influence on the adjustment of the program of physical, functional and psychological training of schoolchildren and students in the process of combat horting in sports sections of educational institutions are given.*

Key words: psychological training, combat horting, mental processes, methods of regulation, training methods, mental states.

Наукове видання

БОЙОВИЙ ХОРТИНГ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

(українською, англійською та російською мовами)

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції

Матеріали представляють узагальнені результати досліджень у напрямі теоретичних та практичних аспектів удосконалення професійних компетентностей фахівців бойового хортингу у системі правоохоронних органів України.

04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь, Університет ДФС України

Частина 1

Колектив авторів
Друкується в авторській редакції

Упорядник: Е. А. Єрмоменко

Підписано до друку 12.01.2021 р.
Формат 84x108/16
Умов. друк. арк. 148,99

Папір офсетний
Друк офсетний
Гарнітура Times

Зам. № 0239
Наклад 50 пр.

Підготовлено до друку Видавничо-поліграфічним центром Університету ДФС України.
08205, вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, Київська область, Україна.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції (серія ДК № 5104 від 20.05.2016 р.)

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
ФАКУЛЬТЕТ ПІДГОТОВКИ, ПЕРЕПІДГОТОВКИ ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
ПРАЦІВНИКІВ ПОДАТКОВОЇ МЛІЦІЇ
КАФЕДРА СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ТА ОРГАНІЗАЦІЇ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ**